

eén eenzijdige zienswijze 1). Vandaar onze teleurstellingen in de empirie en onze moeizame vooruitgang.

Men realiseere zich, dat het bezit van een rationalistisch systeem nog geen garantie is voor de juistheid ervan, evenmin als onze „langdurige wetenschappelijke opleiding” en dito ervaring waarborgen kunnen bieden. Het volgen van een rationalistisch stelsel kan ons vèr brengen, ongetwijfeld, daarom juist kan het nooit kwaad, zich van tijd tot tijd nog eens te oriënteren, óók: „the most ingenious way of becoming foolish, is by a system”! (SHAFTESBURY, *Characteristics*).

Eindhoven, 18 Mei 1937.

A. HODES.

VERGROEIING VAN WERVELGEWRICHTEN, -BOGEN EN -UITSTEEKSELS BIJ SPONDYLITIS TUBERCULOSA.

Naar aanleiding van eenige, in dit *Tijdschrift* voorkomende zinsneden (6 Maart, 1937, blz. 1004, 20 Maart 1937, blz. 1272 en 22 Mei 1937 blz. 2410), dat deze vergroeiingen in geen enkel der tegenwoordig gebruikte leer- en handboeken en monographieën worden vermeld en dat haar bestaan in het vergeetboek zou zijn geraakt, moge ik wijzen op een viertal publicaties van wijlen dr. M. H. J. C. THOMASSEN, waarin zij worden beschreven en waarin afbeeldingen van praeparaten zijn afgebeeld: *Gen. Gids*, 22 April 1927, blz. 521; BROCX, MOL en REYS: *Orthopaedie en Mechanotherapie*, 1931, blz. 377 en blz. 426; *Jaarverslag* 1934 „Begetu”, blz. 24; *Ned. Tijdschrift voor Geneesk.*, 20 Juli 1935, blz. 3582.

Tevens blijkt uit deze publicaties, dat ook in de lendenwervelkolom deze vergroeiingen kunnen ontstaan, hetgeen collega TIMMER betwijfelt.

Laren, 24 Mei 1937.

C. P. H. TEENSTRA.

TOESTEL TER BESTRIJDING VAN ZEEZIEKTE.

In de 9de aflevering, September 1936, van het zeevaartkundige tijdschrift *de Zee* werd door mij een beschrijving gegeven van een toestel ter bestrijding der zeeziekte. Ik stel er prijs op hier te vermelden, dat de vergunning tot vervaardiging en in den handel brengen van dergelijke toestellen, wat mij betreft belangeloos, is gegeven aan een firma te 's-Gravenhage.

Amsterdam, Mei 1937.

G. P. UTERMÖHLEN.

EEN GEVAL VAN AGRANULOCYTOSE.

Gaarne zou ik prof. GORTER naar aanleiding van zijn laatste klinische les willen vragen, of de mogelijkheid overwogen is, dat het toegediende prontosil de oorzaak was van de purpura en, wat belangrijker is, ook van het recidief der agranulocytose in December.

Verleden jaar behandelde ik een oude dame, die hevige erysipelas van het gezicht had, op advies van dr. HERDERSCHÉE met prontosil met zeer goed succes. In de reconvalescentie ontstond echter ook een uitgebreide purpura op nates en beenen.

Amsterdam, 25 Mei 1937.

C. J. RÜBSAAM.

1) De belangstellende lezer zij verwezen naar de brochure *Is onze huidige Geneeskunde ziek?* Uitg. „Lekturis”. Eindhoven.